

Богачова А.М.

Житомирський державний університет

**ЕКОЛОГІЧНІ СПЕКТРИ ВИДІВ *BORYSTHENIA* (MOLLUSCA:
VALVATIDAE)**

Рід *Borysthenia* Lindholm, 1914 за уявленнями спочатку радянських, а пізніше російських і українських малакологів, які опрацьовували його класифікацію протягом останніх чотирьох десятиліть [1- 3,5], представлений в Україні чотирма видами - *Borysthenia jelskii* (Crosse, 1863), *B. alligans* (Lindholm, 1927), *B. naticina* (Menke, 1846), *B. menkeana* (Jelski, 1863). З них *B. jelskii* майже 150 років тому назад був описаний Г. Єльським [6] як новий вид по єдиному екземпляру (зберігається у малакологічній колекції Зоологічного інституту Російської Академії Наук (Санкт-Петербург)), знайденому в околицях Києва (основне русло Дніпра). Після того і дотепер його жодного разу виявлено не було. Останні три види цього роду неодноразово були відмічені по усій території України, за виключенням Кримських гір і високогір'я Карпат. Наші власні спостереження, як і літературні відомості, беззаперечно свідчать про те, що найпоширенішим в Україні з видів роду *Borysthenia* є *B. naticina*, рідше трапляється *B. menkeana* і зовсім рідко - *B. alligans*.

Два з цих видів - *B. naticina* і *B. menkeana* - поширені у басейнах усіх крупних річок України (Дніпро, Південний Буг, Дністер, Дунай). Натомість *B. alligans* зареєстрований поки що тільки у басейнах Дніпра і Дністра.

Всі види роду *Borysthenia* - яскраво виражені реофіли й оксифіли. Вони зазвичай трапляються в Україні при швидкостях течії 0,06-0,17 м/с, віддаючи, як правило, перевагу ріпалі, де найчастіше зустрічаються на глибинах 0,1-0,6 м. Оселяються вони переважно на чистих мулистих (сірі мули), рідше - на грузьких чорних мулах (переважно поодинокими екземплярами), а також на замулених піщано-глинистих, рідше - піщаних відкритих донних відкладеннях і майже ніколи не зустрічаються у складі фітофільних біоценозів.

Високою щільністю поселення з видів роду *Borysthenia* відзначається лише один - *B. naticina* (див. таблицю).

Таблиця. Щільність поселення (екз./м²) видів *Borysthenia* в Україні

Види молюсків	Річкові басейни			
	Дунай	Дністер	Південний Буг	Дніпро
<i>B. naticina</i>	41-264	-	20	1
<i>B. menkeana</i>	-	2	-	31
<i>B. alligans</i>	-	-	-	20

Valvatidae є проміжними хазяями трематод - кишкових паразитів риб [4]. Найбільшу загрозу у цьому аспекті з них становить собою *B. naticina*, оскільки цей вид є найпоширенішим в Україні (частота трапляння його тут становить 55%) і відзначається найбільшими значеннями щільності поселення.

Література:

- 1. Анистратенко В.В., Анистратенко О.Ю. Класс Панцирные или Хитоны, класс Брюхоногие - Cyclobranchia, Scutibranchia и Pectinibranchia. - Киев: Велес, 2001. - 240 с. (Фауна Украины; Т. 29, вып. 1).
- 2. Жадин В.И. Моллюски пресных и солоноватых вод СССР. - М.-Л.: Узд-во АН СССР, 1952. - 376 с.
- 3. Ситникова Т.Я., Старобогатов Я.И., Черногоренко Е.В. Род *Borysthenia* (Gastropoda, Valvatidae), его систематическое положение и видовой состав // Вест. зоологии. - 1986. - №1. - С. 9-14.
- 4. Стадниченко А.П., Гирич В.К. Моллюски родини катушкових (Gastropoda: Pectinibranchia: Valvatidae) та їх роль у життєвих циклах трематод (Trematoda) // Соціум. Наука. Культура: II Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція. - К., 2007. - Ч. 2. - С. 1-2.
- 5. Старобогатов Я.И. Фауна моллюсков и зоогеографическое районирование континентальных водоемов земного шара. - Л.: Наука, 1970. - 372 с.
- 6. Jelski G. Note sur la faune malacologique des environs de Kieff (Russie) // J. Conchyl. - 1863. - 11. - P. 129-137.